

Tuğla–Kiremit Sektöründe Haksız Rekabetin Önlenmesi

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
Yapı Malzemesi ve Yapı Denetimi Dairesi Başkanlığı
Piyasa Gözetim ve Denetimi Şube Müdürlüğü

Türkiye’de tuğla kiremit sektörü, ülkenin dört bir yanına dağılmış çok sayıda üretim birimi olan bir sanayi türüdür. Üretim ham maddelerinin kolay temin edildiği bölgelerde küçük yoğunlaşmalar gösteren sektörde yaklaşık olarak 450 adet tuğla kiremit fabrikası faaliyet göstermektedir.

Türkiye içinde dağılan Tuğla-Kiremit Fabrikaları, bölgeler itibarıyla yoğunlaşmalar göstermektedir.

Turgutlu, Salihli, Çorum, Boyabat, Erbaa, Afyon, Burdur, Yozgat, Tekirdağ, Osmaniye, Avanos önemli üretim bölgeleri içindedir.

Tuğla kiremit üretiminde teknoloji adlandırması, kurutma sistemine (doğal/suni), üretim yöntemine (emek/teknoloji yoğun), otomasyona (otomatik/yarı otomatik), ham madde işleme ve şekillendirmeye (vakumlu/vakumsuz) ve pişirme şekline (Hoffman/tünel) göre yapılmaktadır.

2007 yılı Ocak ayı itibarı ile zorunlu uygulamaya giren Yapı Malzemesi Yönetmeliği ile birlikte o güne dek ulusal standartlar bazında üretim gerçekleştiren Tuğla ve Kiremit sektörü, tuğlalarda “TS EN 771-1 Birimler Özellikler –Bölüm: 1 Kil Kâgir Birimler (Tuğlalar)”, kiremitlerde ise “TS EN 1304 Çatı Kiremitleri – Kilden Yapılmış – Tarifler ve Özellikler” standartları ile tanışmış ve bu tarihe kadar geçerli olan ulusal standartları terk etmiştir.

Ulusal standartların yürürlükte olduğu dönemlerde, standartlar ürünlerin kalite faktör değerlerini belirlemekte ve üretim, standardın öngördüğü bu değerler baz alınarak yapılmaktaydı. Yeni yaklaşım çerçevesinde geliştirilen sistemde ise üretilen bir yapı malzemesinin kalite faktör değerleri imalatçı tarafından belirlenmekte, imalatçıdan ürünün kalite faktör değerlerini beyan ederek, yapacağı işaretleminin üzerinde belirtmesi istenmektedir. Bu bağlamda önemli olan nokta, gerek malzeme denetimlerinde gerekse kullanım yerlerinde beyan edilen bu değerlere göre değerlendirme yapılmasıdır. İmalatçı istediği beyanı yapmakta özgür olduğu gibi kullanım amacına uygun bir üretim gerçekleştirmediği takdirde imal ettiği ürünün, yapının her noktasında kullanılması elbetteki mümkün olmayacaktır.

Yukarıda değinilen hususlar çerçevesinde TS EN 771-1 Standardı iki farklı kategoride üretim yapabilmeyi öngörmektedir. Kategori I ve Kategori II olarak ifade edilen bu kategoriler ürünün kullanım amacını ortaya koymakta ve standardda şu şekilde tanımları yapılmaktadır:

Kategori I: Beyan edilen basınç dayanımı değerinin en fazla % 5 kusurlu numune ihtimaliyle sağlanabildiği kâgir birim. Bu, ortalama veya karakteristik değer ile temin edilebilir.

Kategori II: Kategori I kâgir birimler için belirlenen güven seviyesini sağlaması tasarlanmayan kâgir birimler.

Yapı Malzemeleri Yönetmeliği uygunluk teyit sistemi olarak 6 farklı sistemi öngörmektedir. 1+, 1, 2+, 2, 3 ve 4 olarak ifade edilen bu sistemlerde işaretlemeye geçiş sistem 1+ dan 4'e doğru gelindikçe basitleşmekte, sistem 4'te üreticinin beyanı esas alınarak işaretlemeye gerçekleştirmesine izin verilmektedir. Bir tuğla imalatçısı kullanım amacı göz önünde tutularak tuğla standardında öngörülen Kategori I alanında üretim gerçekleştirecek ise Sistem 2+ olarak değerlendirilirken, Kategori II alanında üretim gerçekleştirecek ise Sistem 4 olarak değerlendirilmektedir.

CE
01234
ABC. Ltd, Şti., PK 21. B-1050
02
01234-CPD- 00234
TS EN 771-1
Kategori I, HD, xxx.yyy.zz mm kil kâgir birimler
Boyutlar : Uzunluk (mm), genişlik (mm), yükseklik(mm)
Tolerans kategorisi : T 1
Aralık kategorisi : R 1
Düzlük : 1,0 mm
Düzensel paralellik : 1,0 mm
Konfigürasyon : Ekli çizimde gösterildiği gibi (Grup 1 yük taşıyıcı)
Basınç dayanımı : ortalama: ...xx N/mm ² (.L oturma yüzü), xx N/mm ² (.L alın). (Kategori II)
Boyut kararlılığı : nem hareketi : x mm/m
Bağ dayanımı : Sabit değer..... xx (N/mm ²)
Aktif eriyebilir tuz içeriği :NPD (SO)
Yangına tepki : Avrupa sınıfıA1
Su emme : Açık hava şartlarına maruz bırakılmayan tip
Su buharı geçirgenlik katsayısı : xxx
Doğrudan havadan kaynaklanan sese karşı izolasyon :
Brüt birim hacim kütlexxx (D1) kg/m ³
Konfigürasyon Ekteki şekilde verildiği gibi
Eşdeğer ısı iletkenlik : xx W/mK ($\lambda_{10,kuru}$)
Donma - çözülmeye karşı dayanıklılık : F2
Tehlikeli maddeler : (1)..... Aşağıdaki not'a bakılmalıdır

Örnek 1: Uygunluk Teyit Sistemi 2+ olan Tuğlalar için Örnek İşaretleme

CE
ABC. Ltd, Şti., PK. 21. B-1050
02
TS EN 771-1
Kategori II, LD, xxx.yyy.zz mm kil kâgir birimler
Boyutlar : Uzunluk (mm), genişlik (mm), yükseklik (mm)
Tolerans kategorisi : T 1
Aralık kategorisi : NPD
Düzlük : NPD
Düzensel paralellik : NPD
Konfigürasyon : Ekli çizimde gösterildiği gibi
Basınç dayanımı : Ortalama: ...xx N/mm ² (.L oturma yüzü), xx N/mm ² (.L alın). (Kategori II)
Boyut kararlılığı : nem hareketi : x mm/m
Bağ dayanımı : Sabit değer..... xx (N/mm ²)
Aktif eriyebilir tuz içeriği :NPD (SO)
Yangına tepki : Avrupa sınıfıA1
Su emme : Açık hava şartlarına maruz bırakılmayan tip
Su buharı geçirgenlik katsayısı : xxx
Doğrudan havadan kaynaklanan sese karşı izolasyon :
Brüt birim hacim kütlexxx (D1) kg/m ³
Konfigürasyon Ekteki şekilde verildiği gibi
Eşdeğer ısı iletkenlik : xx W/mK ($\lambda_{10,kuru}$)
Donma - çözülmeye karşı dayanıklılık : NPD
Tehlikeli maddeler : (1)..... Aşağıdaki not'a bakılmalıdır

Örnek 2: Uygunluk Teyit Sistemi 4 olan Tuğlalar için Örnek İşaretleme

Tuğlalar:

- Taşıyıcı döşeme tuğlaları (statik çalışmaya katılan)
- Taşıyıcı döşeme dolgu tuğlaları (statik çalışmaya katılmayan)
- Fabrika tuğlaları-duvarlar için – Klinker tuğla
- Fabrika tuğlaları-duvarlar için – Yatay delikli
- Fabrika tuğlaları-duvarlar için – Düşey delikli hafif
- Fabrika tuğlalar-duvarlar için – Dolu ve düşey delikli
- Çatı kiremitleri-kilden yapılmış sürekli olmayan (bindirmeli)

olarak sıralanabilir.

Binanın taşıyıcı sistemine etki eden yani statik çalışmaya katılan bir tuğla için Kategori I yani Sistem 2+ tercih edilmesi gerekirken, statik çalışmalara etki etmeyen gruplar için ise Kategori II yani sistem 4 tercih edilmelidir. Kiremitlerde ise standard yalnızca sistem 4'ü öngörmektedir.

Yapı malzemelerinin piyasa gözetimi ve denetimi resen ve şikayet mekanizması olmak üzere iki şekilde yürütülmektedir. Her yıl hazırlanan 6'şar aylık denetim programları çerçevesinde gerçekleştirilen denetimlerde öncelikle ürün üzerinde 5 duyuşal inceleme yapılmakta, akabinde CE işaretleme örneği, firmanın AT Uygunluk Beyanı var ise belgeleri ve teknik dosya incelemeleri gerçekleştirilmektedir. Bu sayılanlar içerisinde varsa uygunsuzluklar izah edilerek firma yetkilisine tespit edilen uygunsuzluğun giderilmesi adına süre verilmektedir. Bu sürenin akabinde tekrar inceleme başlatılmaktadır. Ancak yapılan denetimler esnasında ürünün güvensizliğine dair ciddi şüpheler oluşmuş ise denetim elemanı numune alma yoluna gidebilir. Alınan numuneler üzerinde gerçekleştirilen test ve deneyler neticesinde bir karar alınarak firmaya tebliğ edilir.

Ulusal standartlardan bu yeni sisteme geçiş sürecinin emek yoğun bir prensiple çalışmalarını sürdüren sektör için sancılı geçeceği düşünölmüş, ancak sonuç beklendiği gibi olmamıştır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yürütölen Piyasa Gözetimi ve Denetimi Faaliyetleri sonuç raporları incelendi-

ğinde, tüm yapı malzemeleri alanında getirilen yeni yaklaşıma en hızlı ayak uyduran sektörlerden bir tanesinin Tuğla ve Kiremit Sektörü olduğu görölmektedir. Günümüze dek sektör üzerinde yaklaşık olarak 150 adet denetim gerçekleştirilmiş, çoğu firmada belirli mevzuat hataları tespit edilmiş olmasına rağmen yaklaşık olarak % 80 civarında bir oranla sektörün yeni standartlarının gereklerini yerine getirdikleri saptanmıştır. 1980'li yılların sonlarına doğru TSE belgesi alan firmaların sayısının 10'u geçmediği düşünöldüğünde bugün gelinen noktanın oldukça başarılı olduğu söylenebilir.

Devletin en önemli görevlerinden bir tanesi, ölkedeki rekabet ortamının yaratılması, bu rekabet ortamındaki adalet mekanizmasının kurulması ve bu mekanizmanın işletilmesinin sağlamasıdır. Rekabet ortamının hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken, zeminin eşitlik ilkesi üzerine kurulması, tüm partnerlere tarafsızlık ilkesi çerçevesinde yaklaşılmasıdır. Ancak rekabet ortamının işletilmesi ile ilgili mekanizma ne kadar düzgün kurulursa kurulsun, hukuksal zemin ne kadar sağlam dayanaklara oturtulursa oturtulsun kurulan sistemin denetim ayağı iyi çalıştırılmaz ise rekabet ortamının işletilmesinde ve sürdürülebilirliğinde zafiyet yaşanması kaçınılmazdır.

Bir üretici için mevzuatına uygun güvenli ürün üretmek, CE işaretleme ve diğer yasal işaretleme ile piyasaya arz etmek, ürünün birim maliyetlerini etkileyen faktörlerdendir. Devletin koyduğu mevzuata göre güvenli ürün arz eden ve CE işaretleme neticesinde getirdiği maliyeti göğüsleyen firma ile bu görevlerini yerine getirmeyen firmaya aynı seviyede yaklaşarak müsamaha etmek, haksız rekabet ortamını dinamitleyen yaklaşımlardır.

Sektörde yapılan denetimler neticesinde işaretleme neticesinde daha kolay bir şekilde yapılabilmesi maksadıyla çoğu imalatçının, üretmiş olduğu tuğlanın taşıyıcı bir tuğla olmasına rağmen sistem 4'ü baz alarak işaretleme yaptıkları tespit edilmiştir. Sistem 4'te değerlendirilen bir tuğlanın taşıyıcı bir tuğla olsa dahi binanın taşıyıcı sisteminde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu yüzden sektör bu konuda daha bilinçlendirilmeli, taşıyıcı olarak imal ettikleri tuğlalarını sistem 2+ altında değerlendirmeye tabi tutmaları hususunda ikaz edilmeleri gerekmektedir.